

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 15 december 2020

Mål nr

T 5830-19

PARTER

Klagande

SSM Bygg & Fastighets AB, 556529-3650

Box 517

101 30 Stockholm

Ombud: Advokaterna JK, AL och LL

Motpart

RFP Alfa AB i likvidation, 556280-6108

c/o Advokatfirman Carler KB

Box 7557

103 93 Stockholm

Ombud: Advokaterna VM och DÅ

SAKEN

Fråga om preklusion

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts, Mark- och miljööverdomstolen, dom 2019-10-09 i mål
M 12278-18

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att SSM Bygg & Fastighets AB:s fordran omfattas av 6 § lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd rörande målet i övrigt.
Mark- och miljööverdomstolens domslut står därmed fast.

Det ankommer på mark- och miljödomstolen att efter målets återupptagande pröva frågan om rättegångskostnader i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

SSM Bygg & Fastighets AB har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa att SSM Bygg inte har förlorat rätten att kräva ut den i målet aktuella fordran enligt 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer.

RFP Alfa AB i likvidation har motsatt sig att Mark- och miljööverdomstolens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 8.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. På fastigheten X 1 utförde RFP Alfa under 2001 och 2002 för fastighetsägaren vissa åtgärder såsom rivning och utfyllnad för exploatering. I samband med att Bostadsrättsföreningen Bromma Tracks förvärvade fastigheten i slutet av 2014 anmälde föreningen en föroreningsskada till tillsynsmyndigheten. En kompletterande anmälan med riskbedömning gjordes också sedan ytterligare föroreningar upptäckts. Tillsynsmyndigheten beslutade att de åtaganden som hade gjorts i anmälningarna var tillräckliga och att några ytterligare åtgärder inte erfordrades.
2. Bostadsrättsföreningen väckte därefter talan vid mark- och miljödomstolen och yrkade att RFP Alfa skulle förpliktas att betala närmare 10 miljoner kr och ränta. Grunden för yrkandet var att det utgjorde ett regresskrav enligt 10 kap. miljöbalken avseende kostnader som föreningen hade haft för att åtgärda en föroreningsskada på fastigheten. Bostadsrättsföreningen gjorde gällande att RFP Alfa såsom tidigare verksamhetsutövare på fastigheten var solidariskt ansvarigt med föreningen för skadan. Enligt föreningen hade RFP Alfas verksamhet bidragit till föroreningsskadan på fastigheten.
3. RFP Alfa bestred käromålet och förnekade att de åtgärder som bolaget vidtagit hade orsakat föroreningsskadan. Vidare anfördes att bolaget hade trätt i likvidation och att ett kallelseförfarande enligt lagen om kallelse på okända borgenärer hade genomförts. Bostadsrättsföreningen hade inte anmält sin fordran inom kallelsefristen. Eftersom RFP Alfa inte heller kände till fordran var den prekluderad enligt 6 § den lagen.
4. Bostadsrättsföreningen invände att fordringar som har sin grund i kostnader för avhjälpande av föroreningsskador enligt 10 kap. miljöbalken inte

kan preskriberas och gjorde gällande att sådana fordringar därför inte heller kan prekluderas. Föreningen åberopade vidare att RFP Alfa hade känt till fordran.

5. Mark- och miljödomstolen beslutade att i mellandom pröva om föreningen hade förlorat rätten att kräva ut den i målet aktuella fordran enligt 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer. Domstolen kom fram till att fordran i och för sig kunde bli föremål för preklusion och att föreningen inte hade visat att RFP Alfa känt till fordran före fristdagen. Domstolen förklarade att föreningen hade förlorat rätten att kräva ut sin fordran.

6. Bostadsrättsföreningen överlät därefter sin fordran till SSM Bygg & Fastighets AB som inträdde i föreningens ställe i rättegången.

7. Mark- och miljööverdomstolen har fastställt mark- och miljödomstolens domslut. Enligt domstolen ska bestämmelsen om undantag från preskription i 10 kap. miljöbalken inte tillämpas på sådana fordringar mellan två enskilda som målet rör. Domstolen har ansett att det redan med hänsyn till detta saknas anledning att överväga en analogisk tillämpning av innebörd att fordran inte skulle kunna prekluderas.

8. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om fordran omfattas av bestämmelserna om preklusion i 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer. Frågan om prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

Allmänt om preskription

9. Allmänna bestämmelser om preskription av fordringar finns i preskriptionslagen (1981:130). Lagen gäller i den mån inte annat är föreskrivet (se 1 §).

10. Lagen tillämpas på alla slags fordringar oavsett om de avser pengar, varor, tjänster eller andra prestationer (se prop. 1979/80:119 s. 88). Lagen syftar till att förekommande fordringsförhållanden ska kunna avvecklas inom rimlig tid. Lagens regler är utformade utifrån en avvägning mellan ett antal olika intressen som gör sig gällande, t.ex. borgenärens intresse av att upprätthålla sin fordran och gäldenärens intresse av att inte behöva bevara bevisning om betalning under alltför lång tid.

11. Som huvudregel är preskriptionstiden tio år från fordrans tillkomst om inte preskriptionsavbrott sker dessförinnan. En regressfordran som har uppkommit genom att någon har betalat en skuld, för vilken flera är ansvariga, preskriberas tidigast ett år efter betalningen av huvudfordran. (Se 2 och 4 §§.)

12. Om flera gäldenärer är solidariskt ansvariga för en skuld och skulden preskriberas i förhållande till någon av dem svarar var och en av de andra enligt 9 § endast i förhållande till sin andel; det kvarstående ansvaret fördelas i regel efter huvudtalet vilket också tillämpas i fördelning av brist hos någon av de ansvariga (accessorisk preskription).

Preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer vid avveckling av aktiebolag

13. Ett aktiebolag kan avvecklas genom likvidation. Likvidationen syftar till att bolaget ska betala sina skulder och att återstående tillgångar ska fördelas mellan aktieägarna. Att bolaget har avvecklats innebär inte att det har slutat existera utan endast att det blivit overksam. Det finns då inte längre några fungerande bolagsorgan och inte heller några ställföreträdare. Äganderätten till bolagets tillgångar påverkas emellertid inte, och inte heller ansvaret för bolagets skulder. Men tillgångarna kan inte belastas med någon ny skuld.

14. Ett moment i genomförandet av likvidationen är att likvidatorn ska uppmärksamma eventuella okända fordringsägare på att beslut om likvidation

har fattats genom en ansökan om det kallelseförfarande som anges i lagen om kallelse på okända borgenärer.

15. När gäldenären är ett aktiebolag görs ansökan hos Bolagsverket. Till ansökan ska bifogas en förteckning över gäldenärens kända borgenärer. Kallelse utfärdas sedan av myndigheten med föreläggande om att eventuella okända borgenärer senast sex månader från dagen för kallelsen skriftligen måste anmäla sina fordringar. (Se 4 och 5 §§ lagen om kallelse på okända borgenärer.)

16. En borgenär som inte är upptagen i förteckningen över kända borgenärer och som underlåter att anmäla sin fordran inom den föreskrivna tiden förlorar rätten att kräva ut sin fordran. Detta gäller emellertid inte om borgenären visar att gäldenären har känt till fordran före anmälningstidens utgång. (Se 6 §.)

17. Bestämmelsen om accessorisk preskription tillämpas på motsvarande sätt vid preklusion av en skuld i förhållande till någon av flera solidariskt ansvariga gäldenärer (se 7 §).

18. Lagen tillämpas, liksom preskriptionslagen, på alla slags fordringar. I rättsfallet NJA 2014 s. 114, som gällde preklusion av skattefordringar, uttalade Högsta domstolen att avvecklingsintresset är en viktig grund för lagen och att det intresset allvarligt skulle motverkas om sådana fordringar inte kunde prekluderas.

19. Som nämnts innebär preklusion att borgenären inte längre kan kräva ut sin fordran. Det är således samma rättighetsavskärande verkan som för en fordran som har preskriberats; båda instituten syftar till avveckling av fordringar. De skäl som ligger bakom att avveckling anses önskvärt skiljer sig emellertid till viss del åt.

Ansvaret för att avhjälpa miljöskador

Den allmänna hänsynsregeln om ansvaret för att avhjälpa miljöskador

20. Enligt en av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken gäller att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön, ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört, för att denna avhjälpas i den omfattning som kan anses skälig (se 2 kap. 8 §). Den bärande tanken bakom bestämmelsen är att det i första hand är förorenaren som ansvarar för att avhjälpa en skada i ett vatten- eller markområde. Den närmare regleringen finns i 10 kap. miljöbalken.

Ansvaret för föroreningsskador i 10 kap. miljöbalken

21. Bestämmelserna i 10 kap. fick i huvudsak sin nuvarande utformning genom lagändringar som trädde i kraft den 1 augusti 2007. Av övergångsbestämmelserna framgår att äldre bestämmelser fortfarande gäller i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före ikraftträdandet. Det är den äldre lydelsen som är tillämplig i målet. När det gäller de bestämmelser som aktualiseras är dock den sakliga innebörden i allt väsentligt avsedd att vara densamma även efter lagändringen. (Jfr prop. 2006/07:95 s. 125 ff.)

22. Kapitlet reglerar ansvaret för utredning och efterbehandling (numera benämnt avhjälpande) av bl.a. mark- och vattenområden som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (se 1 §).

23. Det är i första hand verksamhetsutövaren – den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som bidragit till föroreningen – som ansvarar för den efterbehandling som behövs. Fastighetsägare har under vissa förutsättningar ett subsidiärt ansvar. Den ansvarige ska utföra eller

bekosta de åtgärder som på grund av föroeningen behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. (Se 2–4 §§.)

24. Ansvaret är i denna del av offentligrättsligt slag, inte skadeståndsrättsligt (se Bertil Bengtsson, Speciell fastighetsrätt, 12 uppl. 2018, s. 230 ff.). Det är alltså samhällets intresse av att förorenade vatten- och markområden saneras som är utgångspunkten för ansvaret, inte förhållandet mellan skadevällare och skadelidande.

Regress mellan flera ansvariga

25. Om flera är ansvariga enligt kapitlet är ansvaret som huvudregel solidariskt. Det allmänna kan således kräva att någon av de ansvariga fullgör ansvaret. Den som har utfört eller bekostat åtgärder kan sedan rikta regresskrav mot andra som är medansvariga. (Se 6 och 7 §§.) Regressbestämmelserna reglerar alltså den civilrättsliga relationen mellan flera ansvariga verksamhetsutövare eller fastighetsägare.

26. Mark- och miljödomstol prövar som första instans en regresstalan som grundar sig på 6 eller 7 § (se 21 kap. 1 § första stycket 7).

27. Verksamhetsutövares och fastighetsägares ansvar enligt 10 kap. följer direkt av lag och förutsätter inte ett föreläggande från tillsynsmyndighet. Däremot finns under vissa omständigheter en anmälningsskyldighet för den som tänker vidta avhjälpandeåtgärder (se 28 § förordningen, 1998:899, om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). Det anförda innebär att en regresstalan avseende utgifter för avhjälpandeåtgärder som en fastighetsägare eller verksamhetsutövare haft för att frivilligt uppfylla sitt ansvar enligt 10 kap., måste ses som en regresstalan baserad på 10 kap. 6 eller 7 § (jfr NJA 2012 s. 125). Om motparten anser att åtgärderna inte varit nödvändiga får det prövas inom ramen för regresstvisten.

Bestämmelsen i 10 kap. miljöbalken om att preskriptionslagen inte är tillämplig

28. Enligt 10 kap. 4 § andra stycket miljöbalken i den lydelse som ska tillämpas i målet är preskriptionslagen inte tillämplig på efterbehandlingsansvaret. I den nu gällande lydelsen finns en bestämmelse om motsvarande fråga i 10 kap. 8 §. Där anges att preskriptionslagen inte är tillämplig på ansvar enligt 2–7 §§. Enligt förarbetena överensstämmer den nya ordalydelsen i sak med innehållet i 4 § andra stycket i den gamla ordalydelsen (se prop. 2006/07:95 s. 129).

29. Av den nya ordalydelsen i 8 § framgår tydligt att också en regressfordran enligt 6 eller 7 § enligt nu gällande regler inte preskriberas enligt preskriptionslagen. Den gamla ordalydelsen var inte lika tydlig på den punkten. Förarbetena till den gamla bestämmelsen bidrar inte med något klargörande.

30. Starka saksäl talar dock för att samma regler bör gälla enligt kapitlet för såväl en regressfordran som huvudfordran. Eftersom den aktuella typen av skador ofta kan förväntas bli kända först när lång tid förflutit skulle annars möjligheten till regress bli starkt begränsad. Det är mindre väl förenligt med principen om att förorenaren ska betala. Sammantaget med uttalandet i förarbetena till nuvarande 8 § måste regelverket uppfattas så att även den gamla lydelsen av bestämmelserna innebar att preskriptionslagen inte är tillämplig på regressfordringar enligt kapitlet.

Frågan om en fordran enligt 10 kap. miljöbalken kan prekluderas

31. Lagen om kallelse på okända borgenärer är enligt sin ordalydelse tillämplig på alla typer av fordringar. Bestämmelserna i lagen gäller också när kallelse sker enligt annan lag eller författning, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet. Sett enbart till detta skulle således lagens

bestämmelser om preklusion träffa även fordringar enligt 10 kap. miljöbalken. Frågan är om andra skäl medför att detta ändå inte ska gälla.

32. Varken i den nu gällande eller den tidigare lydelsen av 10 kap. miljöbalken finns någon bestämmelse om att fordringar enligt kapitlet inte skulle kunna prekluderas enligt lagen om kallelse på okända borgenärer. Frågan har inte berörts i lagens förarbeten.

33. Som framgått finns stora likheter mellan regelverken om preskription och preklusion. Om preklusion kan ske innebär det vidare att det finns en möjlighet för en verksamhetsutövare att undgå ansvar för en förorenande verksamhet genom att träda i likvidation. Eftersom de skador som kan aktualiseras ofta inte blir synliga förrän efter en längre tid finns det en risk för att fordran inte anmäls under kallelseförfarandet. Om fordran prekluderas innebär lagens 7 § vidare att övriga ansvariga enligt 10 kap. miljöbalken får sitt ansvar begränsat i motsvarande mån. Principen om att förorenaren ska betala kommer då inte att få fullt genomslag. Det finns således skäl som talar för att preklusion inte borde vara möjligt.

34. Samtidigt är konsekvenserna av en sådan reglering svårförutsebara och kan leda till negativa effekter. I vilken utsträckning det kommer att uppstå behov av att väcka till liv sedan länge likviderade bolag är svårt att överblicka, liksom vilken praktisk nytta detta verkligen skulle kunna medföra. Den typen av överväganden kräver ett underlag som bäst tas fram i ett lagstiftningsärende och är även i övrigt av karaktären att det i första hand bör vara lagstiftaren som tar ställning till dem.

35. Det anförda leder till slutsatsen att bestämmelserna om preklusion i 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer bör tillämpas även på fordringar enligt 10 kap. miljöbalken.

Bedömningen i detta fall

36. SSM Byggs talan avser en regressfordran enligt 10 kap. 6 § miljöbalken (se p. 27). Det finns därmed inte skäl att meddela prövningstillstånd för att pröva frågan om mark- och miljödomstol varit behörig att pröva tvisten.

37. Bestämmelserna om preklusion i 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer är tillämpliga på SSM Byggs fordran (se p. 35). Den i prövningstillståndet ställda frågan ska besvaras i enlighet med detta.

38. Vid denna bedömning finns det inte skäl att meddela prövningstillstånd rörande målet i övrigt. Det ankommer på mark- och miljödomstolen att pröva frågan om rättegångskostnader i Högsta domstolen när handläggningen av målet återupptas.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Svante O. Johansson, Dag Mattsson (skiljaktig), Malin Bonthron och Eric M. Runesson (referent, skiljaktig)

Föredragande har varit justitiesekreteraren Henrik Jonsson

Datum
2020-11-03

Mål nr T 5830-19
Bilaga 1

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Dag Mattsson är skiljaktig i fråga om motiveringen enligt följande.

Som mark- och miljödomstolen och Mark- och miljööverdomstolen har konstaterat faller en regressfordran av detta privaträttsliga slag utanför miljöbalkens regel om undantag från preskriptionslagen.

Av den i målet tillämpliga äldre lydelsen av 10 kap. miljöbalken framgår att regeln bara avser det allmännas avhjälpandeansvar, inte de ansvarigas inbördes kostnadsansvar och regressfordringar. Lagmotiven bekräftar att undantaget från preskriptionslagen tar sikte på just avhjälpandeansvaret gentemot det allmänna (jfr prop. 1997/98:45 del 1 s. 360 och s. 605). En regressfordran med anledning av fullgörande av avhjälpandeansvaret omfattas inte av undantaget. Den fordringen preskriberas enligt allmänna regler.

Det saknas därmed, som domstolarna funnit, stöd för att regressfordringen inte också skulle kunna prekluderas på vanligt sätt. Det är ännu tydligare i ett fall som detta där tillsynsmyndigheten inte har konstaterat omfattningen av avhjälpandeansvaret och riktat något åtgärdsföreläggande mot verksamhetsutövaren. Över huvud taget skulle det utgöra ett udda rättsläge om en reguljär penningfordran som en enskild har mot en annan enskild skulle vara helt fri från preskription och preklusion.

Dok.Id 193233

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

Det förhållandet att lagtexten sedan har ändrats och fått en annan – oklart svepande – utformning föranleder inte annan bedömning (jfr prop. 2006/07:95 s. 90 och 129).

Den dispenserade frågan ska av det skälet besvaras så att Högsta domstolen förklarar att SSM Byggs fordran omfattas av 6 § kallelselagen.

Målet väcker även frågan om det allmännas anspråk på avhjälpande för en miljöförstöring omfattas av kallelselagen och därmed kan prekluderas genom det förfarande som föreskrivs där. Följande kan därför tilläggas.

Föreskriften om att avhjälpandekravet är undantaget från preskriptionslagen får ses närmast som ett förtydligande av vad som ändå skulle ha gällt enligt allmänna grundsatser. Sedan länge har ansetts att en offentlighetsrättslig skyldighet att avhjälpa skador av detta slag står kvar till dess att skadorna har åtgärdats och inte är underkastad preskription (jfr NJA 1903 s. 210), låt vara att den rättsliga förklaringen till det är omdiskuterad i doktrinen.

Lagtexten i miljöbalken talar visserligen bara om undantag från preskriptionslagen. Men det innebär inte att man ska dra slutsatsen att preklusion då måste kunna inträda med tillämpning av kallelselagen. Ett sådan motsatsvis tolkning kan inte göras. Utgångspunkten är att preskription och preklusion, som i princip har samma verkningar, ska följas åt så långt som möjligt; instituten har till stor del sammanfallande ändamål (jfr SOU 1957:11 s. 133 f.). Det förhållandet att ett undantag om preskription har tagits in i miljöbalken talar i själva verket för att det också gäller undantag för preklusion enligt kallelselagen.

I sammanhanget kan man inte jämföra med vad som gäller för obligationsrättsligt grundade anspråk på vidtagande av åtgärd, vilka kan preskriberas och prekluderas enligt allmänna regler. Inte heller går det att jämföra avhjälpandeansvaret för föroreningar med t.ex. en skattefordran, där det står klart att anspråket kan prekluderas enligt kallelselagen (och preskriberas).

Här handlar det i stället om en offentlighetsrättsligt grundad åtgärdsskyldighet av ett slag som inte rimligen kan tillåtas falla bort med tiden utan måste stå kvar till dess att den har fullgjorts. En föroreningsskada utgör en allvarlig inverkan på naturen och påverkar hela samhället och i synnerhet människor som bor eller annars vistas i det område där föroreningen finns. Det är ett ansvar att avhjälpa miljörisken som gäller gentemot det allmänna, i förhållande till alla i samhället. När tillsynsmyndigheten kräver att miljöförstöringen ska åtgärdas uppträder den som företrädare för detta allmänna samhällsintresse av skydd för hälsa och miljön, inte som borgenär i någon obligationsrättslig mening. En skyldighet av det slaget gentemot det omgivande samhället kan inte gärna vara beroende av privaträttsliga dispositioner som den enskilde verksamhetsutövaren vidtar.

En grundläggande hänsynsregel i miljöbalken är att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet, eller vidtagit en åtgärd som medfört skada för miljön, ansvarar till dess skadan har upphört för att denna avhjälpas i den omfattning som kan anses skälig (2 kap. 8 §). Miljörisker upptäcks inte sällan först lång tid efter det ingrepp som har gett upphov till saneringsbehovet. De miljörättsliga hänsyn som ligger bakom principen att avhjälpandeansvaret gäller för all framtid motiverar att kravet inte heller ska kunna prekluderas enligt kallelselagen. Det skulle strida mot principen att förorenaren betalar om åtgärdsansvaret för en miljörisk plötsligt kunde upphöra genom bara en associationsrättslig handling. Det är oförenligt med lagstiftningens grundläggande ändamål – ett avhjälpandeansvar som ska gälla till dess att

miljörisken åtgärdas – om ansvaret ändå skulle kunna falla bort med en tillämpning av kallelselagen.

Slutsatsen är därmed att det måste anses följa av miljöbalken att kallelselagen inte ska tillämpas på det allmännas krav på avhjälpande. Någon särskild föreskrift om detta behövs inte (se utformningen av 1 § kallelselagen).

Läget torde vara ett annat när det rör sig om verksamhetsutövarens kostnadsansvar, dvs. i fråga om tillsynsmyndighetens anspråk på ersättning för kostnader som myndigheten har haft för att avhjälpa en miljörisk som omfattas av verksamhetsutövarens avhjälpandeansvar enligt miljöbalken. Miljöförstöringen är då sanerad, och i den situationen fungerar myndigheten närmast som en vanlig borgenär som vill få sina utlägg ersatta. Anspråket på ersättning för kostnader skiljer sig principiellt sett inte från en vanlig fordran. Det finns skäl för att ett ersättningskrav av detta slag inte omfattas av undantaget om preskription i miljöbalken och då även kan prekluderas enligt kallelselagen (jfr ang. preskriptionen Bertil Bengtsson, Miljöbalkens återverkningar, s. 163). Ett sådant synsätt är också i linje med att man i preskriptionshänseende måste göra åtskillnad mellan en fordran och det rättsförhållande från vilket fordringen härleder sig. Samtidigt skulle effektiviteten i det eviga avhjälpandeansvaret ju i praktiken allvarligt urholkas om det åtföljande alternativa ansvaret att ersätta tillsynsmyndighetens kostnader inte också fortsatte att ha verkan. Förarbetena till miljöbalken kan ge intryck av att tanken är att kostnadsansvaret inte kan upphöra (se t.ex. prop. 1997/98:45 del 2 s. 25 f.). Det är därför inte säkert vad som gäller i detta avseende.

Sammanfattningsvis ska miljöbalken enligt min mening förstås så att det föreligger en skillnad i fråga om preskription och preklusion mellan avhjälpandeansvaret och regressansvaret, dvs. mellan det offentlighetsrättsliga ansvaret och det privaträttsliga. I det första ledet kan det allmännas krav på saneringsåtgärder varken preskriberas eller prekluderas enligt kallelselagen, i

det andra ledet ska vanliga privaträttsliga regler tillämpas och den fordringen kan såväl preskriberas som prekluderas. Vanliga regler torde också gälla för tillsynsmyndighetens krav på ersättning för kostnader som myndigheten har haft för att låta avhjälpa miljöförstöringen, men detta är inte säkert.

I ett enskilt fall kan det anförda leda till att en verksamhetsutövare, som dragit på sig en kostnad för att avhjälpa en miljöförstöring och har en regressfordran mot en annan ansvarig, kan riskera att inte få ut ersättning för den kostnaden om verksamhetsutövaren missar att bevaka fordringen på det sätt som krävs för att hindra att den faller bort genom preskription eller preklusion. En sådan ordning är inte orimlig, och den är väl förenlig med principen att förorenaren ska betala. Den som är ansvarig för att avhjälpa föroreningsskadan får bära kostnaden för skadan, det är bara det att han inte kan föra över en del av den kostnaden till en medskyldig. Det väsentliga är att föroreningen avhjälpas och att saneringen inte belastar det allmänna.

Till sist ska sägas att jag är av annan mening än majoriteten i frågan om en verksamhetsutövare med stöd av regressregeln i 10 kap. miljöbalken kan föra över kostnader han själv har haft för att komma till rätta med en miljörisk på sin fastighet trots att tillsynsmyndigheten inte har konstaterat eller krävt ut något avhjälpandeansvar (jfr p. 27 i domen och betydelsen av 2012 års rättsfall). Enligt min uppfattning är detta inte möjligt. Saken har inte betydelse för den dispenserade frågan, och det finns inte anledning att utveckla skälen för min inställning.

Datum
2020-11-03

Mål nr T 5830-19
Bilaga 2

SKILJAKTIG MENING

Referenten, justitierådet Eric M. Runesson är skiljaktig och anför följande.

Enligt min mening ska fordran förklaras inte vara omfattad av 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer.

Jag ansluter mig till vad majoriteten anför i domskälen under punkterna 1–33. Från och med punkten 34 bör domskälen ha följande lydelse.

34. Principen att det i första hand är verksamhetsutövaren som ska avhjälpa de miljöskador som verksamheten har medfört och att kostnaderna inte bör övervältras på det allmänna uppbär ansvarsstrukturen i 10 kap. miljöbalken. Det följer också av Sveriges internationella åtaganden att ge genomslag åt principen (jfr prop. 1997/98:45, del 1, s. 560). En bokstavstolkning av lagen om kallelse på okända borgenärer skulle medföra att principen inte får fullt genomslag (jfr p. 33).

35. När det allmänna utkräver ansvar synes tanken inte ha varit att det allmänna ska ses som en borgenär, dvs. som mottagare av en avhjälpande prestation (jfr a. prop., del 1, s. 605). Det har ansetts motivera att det primära anspråket från det allmänna inte ska träffas av preskription. Det primära anspråket har likställts med regressanspråk i preskriptionshänseende, vilket nu uttryckligen framgår av 10 kap. 8 §.

Dok.Id 193232

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

36. Den valda konstruktionen av det primära ansvaret med dess offentlig-rättsliga inslag talar i lika mån emot preskription som emot preklusion i det ledet; det allmänna är borgenär i lika stor eller liten utsträckning i bägge fallen. Eftersom likställighet mellan primärt ansvar och regressansvar gäller i preskriptionshänseende, ter det sig näraliggande att detsamma också bör kunna gälla i preklusionshänseende.

37. Om preklusion inte inträder kan det bli nödvändigt att återuppta likvidationsförfaranden rörande bolag som varit verksamhetsutövare trots att slutredovisning kan ha skett sedan en längre tid tillbaka. Det kan tyckas försvaga genomslaget för det avvecklingsintresse som uppbär lagen om kallelse på okända borgenärer (jfr SOU 1957:11 s. 135). Avvecklingsintresset har dock underordnats andra intressen i vissa fall. Anspråk som grundas på att bolaget före kallelsefristens utgång borde ha haft kännedom om fordran får göras gällande utan hinder av att fristen utlöpt. Detta får antas gälla även beträffande fordringar som uppkommit efter fristen även om det inte uttryckligen framgår av lagtexten. (Jfr även diskussionen i doktrinen om att också fordringar som blir fullgångna först efter fristen bör omfattas av preklusion; se Stefan Lindskog, Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl., 1995, s. 314 och Bert Lehrberg, I aktiebolagslagens skymningsland, 1990, s. 39).

38. Avvecklingsintresset framstår då inte som så starkt att det i sig bör få vara en avgörande invändning mot att avvika från en bokstavstolkning av lagen för att möjliggöra ett genomslag för ändamålet med regleringen i 10 kap. miljöbalken.

39. När en fordran inte omfattas av preklusion förutsätts en ordning för att återuppta avslutade likvidationsförfaranden. Beträffande likvidation av aktiebolag ges en sådan ordning i 25 kap. 44 § aktiebolagslagen.

40. En avvikelse från en bokstavstolkning av lagen om kallelse på okända borgenärer ter sig därmed inte heller vara förenad med sådana rättsliga eller praktiska konsekvenser att det bör få hindra ett genomslag för principen om förorenarens ansvar för miljöskador. (Jfr a. prop., del 1, s. 563 f.)

41. Det finns starka sakliga skäl för att ge principen genomslag och tillämpa 10 kap. 8 § analogt så att varken preskriptionslagen eller lagen om kallelse på okända borgenärer träffar ifrågavarande fordringsanspråk. Skälen däremot ter sig förhållandevis svaga.

42. Den anförda leder till slutsatsen att bestämmelserna om preklusion i 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer inte bör tillämpas på fordringar enligt 10 kap. miljöbalken.

Bedömningen i detta fall

43. Bestämmelserna om preklusion i 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer är inte tillämpliga på SSM Byggs fordran. Den i prövningstillståndet ställda frågan ska besvaras i enlighet med detta.

44. Överröstad i denna del är jag ense med majoriteten när det gäller frågan om prövningstillstånd i målet i övrigt och ordningen för prövning av rättegångskostnader.

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060105

DOM
2019-10-09
Stockholm

Mål nr
M 12278-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, mellandom 2018-12-06 i mål nr M 6074-16, se bilaga A

PARTER

Klagande

SSM Bygg & Fastighets Aktiebolag, 556529-3650
Box 517
101 30 Stockholm

Ombud: Advokaterna JK, AL och LJ

Motpart

RFP Alfa AB i likvidation, 556280-6108
c/o Advokatfirman Carler KB
Box 7557
103 93 Stockholm

Ombud: Advokaterna VM och DÅ

SAKEN

Fråga om preklusion

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens domslut.

Frågan om rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen ska prövas av mark- och miljödomstolen i samband med målet efter dess återupptagande.

Dok.Id 1524632

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

BAKGRUND

Bostadsrättsföreningen Bromma Tracks (fortsättningsvis föreningen) väckte talan vid mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt och yrkade att RFP Alfa AB i likvidation (RFP Alfa) skulle förpliktas att till föreningen betala 9 627 752 kr jämte viss ränta avseende kostnad för saneringsåtgärder på fastigheten XXX i Bromma som föreningen låtit utföra. Enligt föreningen hade RFP Alfa, som tidigare verksamhetsutövare på fastigheten, i samband med rivnings- och utfyllnadsarbeten under åren 2001–2002 bidragit till föroreningar på fastigheten och ansvarade därför för saneringskostnaderna. RFP Alfa bestred käromålet och gjorde i första hand gällande att föreningens påstådda fordran var prekluderad enligt 6 § lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer (kallelselagen). RFP Alfa bestred vidare dels att bolaget utfört något arbete på en viss närmare angiven del av fastigheten, dels att bolaget orsakat eller bidragit till föroreningar i samband med rivnings- och utfyllnadsarbeten på övriga delar av fastigheten. Slutligen gjorde RFP Alfa gällande att bolagets ansvar, för det fall domstolen skulle finna att bolaget bidragit till föroreningarna, skulle jämkas.

Mark- och miljödomstolen beslutade att i mellandom pröva frågan om föreningen förlorat rätten att kräva ut den i målet aktuella fordringen enligt 6 § kallelselagen eller inte.

Under handläggningen av målet i Mark- och miljööverdomstolen har föreningen överlåtit sin fordran på RFP Alfa till SSM Bygg & Fastighets Aktiebolag (SSM Bygg), som också övertagit föreningens talan i målet.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

SSM Bygg har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa att SSM Bygg inte har förlorat rätten att kräva ut den i målet aktuella fordringen enligt 6 § kallelselagen.

RFP Alfa har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har hållit huvudförhandling. Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i mark- och miljödomstolen. RFP Alfa har gjort gällande att föreningen inte har haft någon kostnad för den sanering som genomförts och begärt att Mark- och miljööverdomstolen inledningsvis ska pröva om det överhuvudtaget finns någon fordran.

Parterna har lagt fram samma utredning här som i mark- och miljödomstolen.

Rättsliga utgångspunkter

SSM Bygg har åberopat bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 6 § miljöbalken till stöd för yrkandet om ersättning för saneringskostnader.

I den allmänna hänsynsregeln i 2 kap. 8 § miljöbalken föreskrivs bl.a. att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. Avsikten är att ge uttryck för principen att förorenaren betalar (polluter pays principle).

I 10 kap. miljöbalken finns regler om ansvar för avhjälpande av miljöskador. Reglerna i kapitlet ändrades genom lagstiftning 2007, som avsåg att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador. Av övergångsbestämmelserna framgår att den äldre lydelsen av bestämmelserna i kapitlet ska tillämpas i målet.

I 10 kap. 6 § miljöbalken i lydelsen före den 1 augusti 2007 behandlas ansvarsfördelningen när flera verksamhetsutövare är ansvariga för efterbehandling. Enligt huvudregeln i första stycket är ansvaret solidariskt. I paragrafens andra stycke anges att

vad de solidariskt ansvariga har betalat ska fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till den omfattning i vilken var och en har medverkat till föroreningen och till omständigheterna i övrigt.

Ansvaret för efterbehandling gäller i förhållande till det allmänna och kan bara utkrävas av tillsynsmyndigheten (se Bengtsson, Speciell fastighetsrätt, 12 uppl. 2018, s. 231). Den som hålls ansvarig kan sedan enligt 10 kap. 6 § andra stycket miljöbalken ibland kräva tillbaka kostnaden av andra ansvariga.

RFP Alfas invändning om att föreningen inte har haft någon kostnad för sanering

Invändningen om att föreningen inte har haft någon kostnad för den genomförda saneringen får anses falla utanför mellandomstemat och den har inte prövats av mark- och miljödomstolen genom den nu överklagade mellandomen. Mark- och miljööverdomstolen är mot denna bakgrund förhindrad att nu pröva invändningen.

Omfattas SSM Byggs regresskrav av reglerna om preklusion?

SSM Bygg har gjort gällande att bestämmelsen om preklusion i 6 § kallelselagen inte är tillämplig på fordringen i målet och hänvisat till 10 kap. 8 § miljöbalken, dvs. 10 kap. 4 § andra stycket miljöbalken i lydelsen före den 1 augusti 2007. I bestämmelsen anges att preskriptionslagen (1981:130) inte är tillämplig på efterbehandlingsansvar. Enligt SSM Bygg ska bestämmelsen tillämpas analogt vid preklusion, så att inte heller 6 § kallelselagen är tillämplig.

Bestämmelsen i 10 kap. 4 § andra stycket miljöbalken gäller efterbehandlingsansvaret i förhållande till det allmänna. I detta mål har SSM Bygg inte påstått att tillsynsmyndigheten har utkrävt något efterbehandlingsansvar av föreningen. SSM Bygg för talan om ersättning för kostnader för en sanering som föreningen själv har låtit utföra och det är alltså, som mark- och miljödomstolen också har framhållit, fråga om en ekonomisk tvist mellan två enskilda. En sådan fordran får enligt Mark- och miljööverdomstolen anses falla utanför undantaget i den angivna bestämmelsen och den kan då preskriberas (se Bengtsson, Miljöbalkens återverkningar, s. 163). Redan

med hänsyn till detta saknas skäl att tillämpa bestämmelsen analogt så att fordringen inte skulle kunna prekluderas enligt kallelselagen.

Mark- och miljööverdomstolen drar liksom mark- och miljödomstolen slutsatsen att SSM Byggs regresskrav omfattas av reglerna om preklusion.

Hade RFP Alfa kännedom om fordringen före anmälningstidens utgång?

Sedan RFP Alfa gått i likvidation genomfördes ett förfarande om kallelse på okända borgenärer. Det är ostridigt mellan parterna att föreningen inte var upptagen i RFP Alfas förteckning över kända borgenärer och att fordringen inte anmäldes till likvidatorn inom kallelsefristen. Under sådana omständigheter förlorar en borgenär enligt 6 § kallelselagen rätten att kräva ut fordringen, om han inte visar att gäldenären har känt till den före anmälningstidens utgång. Gäldenären ska således ha haft faktisk kännedom om fordringens existens. Som mark- och miljödomstolen har redovisat har Högsta domstolen i rättsfallet NJA 2016 s. 981 utvecklat vad kravet på kännedom innebär.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att det som SSM Bygg har åberopat inte visar – vare sig enskilt eller tillsammans – att någon behörig företrädare för RFP Alfa, innan anmälningstiden gick ut, kände till den fordran som SSM Bygg påstår sig ha. SSM Bygg har därmed inte visat att fordringen var känd för RFP Alfa under förfarandet med kallelse på okända borgenärer.

Sammanfattande slutsats

Mark- och miljööverdomstolen finner liksom mark- och miljödomstolen att SSM Bygg har förlorat rätten att kräva ut fordringen av RFP Alfa.

Rättegångskostnader

Frågan om skyldighet för part att utge ersättning för motparts rättegångskostnad bör prövas av mark- och miljödomstolen efter målets återupptagande.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B
Överklagande senast den 6 november 2019

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Ingrid Åhman, referent, och Ralf Järtelius samt tf. hovrättsassessorn Annika Grönlund.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM (MELLANDOM)
2018-12-06
meddelad i
Nacka

PARTER

Kärande

Bostadsrättsföreningen Bromma Tracks
Kungsgatan 57 A
111 22 Stockholm

Ombud: Advokat JK och jur. kand. EE

Svarande

RFP Alfa AB i likvidation
Box 55938
102 16 Stockholm

Ombud: Advokat VM och jur.kand. DÅ

SAKEN

Ersättning för efterbehandlingskostnader på fastigheten XXX; nu fråga om preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen förklarar att Bostadsrättsföreningen Bromma Tracks har förlorat rätten att kräva ut den i målet aktuella fordringen enligt 6 § lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer.

Målet i övrigt ska vila till dess denna dom har vunnit laga kraft.

BAKGRUND M.M.

Brf Bromma Tracks (föreningen) har väckt talan mot RFP Alfa AB (RFP Alfa) i likvidation om regresskrav för efterbehandlingskostnader enligt 10 kap. miljöbalken och anfört bl.a. följande. Fastigheten XXX är belägen i Bromma. Fastigheten ägdes tidigare av Stockholms kommun och där bedrevs mejeriverksamhet av tomträttshavaren Arla. Den 1 april 2001 överlät kommunen fastigheten till Linneduken KB. Syftet med förvärvet var att genom RFP Alfa genomföra exploatering av fastigheten. Under perioden den 20 december 2001 till den 30 augusti 2002 lät RFP Alfa utföra rivnings- och utfyllnadsarbeten på fastigheten. Resultatet av arbetet blev inte att fastigheten blev sanerad. Istället blev den ytterligare förorenad. Efter ett antal andra överlåtelser förvärvade föreningen fastigheten den 22 december 2014. Föreningen har under våren och sommaren 2015 låtit utföra saneringsåtgärder på fastigheten. RFP Alfa har genom sin tidigare verksamhet på fastigheten orsakat föroreningen på densamma och är därmed solidariskt med föreningen ansvarigt för avhjälpande av föroreningen. Det belopp som föreningen regressvis begär av RFP Alfa uppgår till 9 627 752 kr jämte ränta.

RFP Alfa har bestritt käromålet och invänt bl.a. följande. Bolagsstämman i RFP Alfa beslutade den 26 januari 2015 att bolaget skulle gå i likvidation. Likvidatorn ansökte om kallelse på okända borgenärer. Anmälningstiden gick ut den 12 augusti 2015. Den fordran som föreningen gör gällande har inte anmälts och RFP Alfa har inte heller känt till fordringen före anmälningstidens utgång. Enligt 6 § lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer förlorar en borgenär som inte är upptagen i förteckningen över kända borgenärer och som underlåter att anmäla sin fordran inom föreskriven tid rätten att kräva ut fordringen, om borgenären inte visar att gäldenären har känt till den före anmälningstidens utgång. Fordringen är alltså prekluderad enligt nämnda lag.

Vid sammanträde för muntlig förberedelse har beslutats att pröva preklusionsfrågan i mellandom med följande tema: ”*frågan om föreningen förlorat rätten att kräva ut den i målet aktuella fordringen enligt 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer eller inte*”.

Det är ostridigt att föreningen inte har anmält fordringen inom den föreskrivna tiden. Föreningen har gjort gällande att RFP Alfa känt till fordringen före anmälningstidens utgång. Föreningen har också gjort gällande att regresskrav enligt 10 kap. miljöbalken inte överhuvudtaget kan bli föremål för preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer. Dessa frågor är tvistiga och prövas genom denna mellandom.

VAD PARTERNA ANFÖRT I MELLANDOMSFRÅGORNA

Parterna har sammanfattningsvis anfört följande i de frågor som ska prövas.

Föreningen

Frågan om regresskrav enligt 10 kap. miljöbalken kan bli föremål för preklusion
Svea hovrätt har i ett beslut den 27 februari 2018 (ärende nr ÖÄ 10867-17) prövat frågan om regresskrav enligt 10 kap. 4 och 6 §§ miljöbalken prekluderats genom ett kallelseförfarande avseende okända borgenärer inom ramen för likvidation och då slutit sig till att det av 10 kap. 8 § miljöbalken följer att sådana krav inte kan bli föremål för preklusion. Enligt nämnda bestämmelse är preskriptionslagen (1981:130) inte tillämplig på ansvar enligt 2-7 §§ samma kapitel.

Frågan om RFP Alfa känt till fordringen före anmälningstidens utgång
PA var styrelseledamot i RFP Alfa både vid tidpunkten för utförandet av rivnings- och utfyllnadsarbetena på fastigheten och när bolagsstämman den 26 januari 2015 fattade beslut om att RFP Alfa skulle träda i frivillig likvidation. När RFP Alfa vidtog rivnings- och utfyllnadsarbetena var det genom en utredning av Golder Associates daterad den 20 december 2001 känt för PA att det fanns PAH-föreningar i fyllnadsmassorna. PA har således känt till att RFP Alfa vidtagit rivnings- och utfyllnadsarbeten på en förorenad fastighet och att förorenade massor spridits ut på fastigheten och lämnats kvar. Trots detta har rivnings- och utfyllnadsarbetena skett utan någon anmälan eller ansökan om tillstånd vid tillsynsmyndigheten.

Det verksamhetsutövaransvar som utlösts innebär bl.a. ett ansvar för att ersätta hela eller del av den saneringskostnad som någon annan verksamhetsutövare haft för att avhjälpa föroreningen. PA har såsom styrelseledamot i RFP Alfa haft kännedom om de krav från det offentliga som verksamhetsutövaransvaret innebär för en ny fastighetsägare eller brukare av en fastighet. Genom PA kännedom om detta har det således varit känt för RFP Alfa att det funnits en latent skuld för framtida saneringskostnader och föreningens fordran har därför inte prekluderats.

PA har även i sin roll som styrelseledamot i Granen Exploateringsfastigheter Holding I AB fått kännedom om att RFP Alfas verksamhetsutövaransvar skulle kunna aktualiseras. Detta genom att SSM Hold D AB med anledning av föroreningen och den väsentliga fördyringen av saneringskostnaden den 19 februari 2015 har reklamerat bolagets köp av XXX. Vidare har SSM Hold genom e-postmeddelande den 14 juli 2015 meddelat Granen Exploateringsfastigheter Holding att en regresstalan mot Granen Fastighetsutveckling AB kan bli aktuell.

Föreningen bestrider inte att advokaten ML, till vilken reklamationen och e-postmeddelandet skickats, saknat behörighet att ta emot information för RFP Alfas räkning. Bestridande sker inte heller rörande PA behörighet att ta emot information för RFP Alfas räkning, men föreningen utgår från att den information som ML och PA mottagit har förts vidare till behörig företrädare.

Ovan angivna reklamationer jämte underlåtelsen att lämna in anmälan till tillsynsmyndighet, har skett före kallelsetidens utgång och innebär att den fordran som föreningen nu gör gällande varit känd för RFP Alfa.

Vid SSM Holds förvärv av XXX uppgavs att det fanns en mindre förorening på fastigheten som härrörde från Arlas verksamhet samt att den

verksamheten bedrivits på den ursprungliga delen av fastigheten. Det var också i detta sammanhang som Golder Associates rapport presenterades för SSM. Eftersom RFP Alfa haft vetskap om föreningen på tidigare XXY och att den härrörde från Arlas verksamhet samt att den verksamheten bedrivits på den ursprungliga delen av fastigheten, måste RFP Alfa ha insett att även den delen av fastigheten var förenad.

RFP Alfa

Frågan om regresskrav enligt 10 kap. miljöbalken kan bli föremål för preklusion
Svea hovrätts uttalande i det ärende som föreningen hänvisat till är felaktigt. Det saknas helt motivering och hänvisning till någon rättskälla bakom hovrättens ställningstagande. Frågan om preklusion av regressfordringar enligt 10 kap. miljöbalken var inte föremål för prövning i ärendet, utan saken gällde entledigande av likvidator.

Det krävs mycket starka skäl för att utsträcka innebörden av 10 kap. 8 § miljöbalken till att även avse preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer. Sådana skäl föreligger inte. Syftena bakom preskription enligt preskriptionslagen och preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer är inte desamma.

Frågan om RFP Alfa känt till fordringen före anmälningstidens utgång

Såvitt avser Golder Associates miljötekniska utredning avser denna XXY, som vid tidpunkten för utredningen ägdes av Stockholms stad (som är angiven beställare av undersökningen). Stockholms stad ägde XXY fram till 2013 då fastigheten genom fastighetsreglering avregistrerades och sammanlades med bl.a. XXX. RFP Alfa har inte utfört några rivnings- eller utfyllnadsarbeten på XXY. Golders utredning avser alltså en fastighet på vilken RFP Alfa inte har utfört någon verksamhet. Det kan inte vitsordas att det varit samma fyllnadsmassor som funnits på XXY som fanns på den ursprungliga delen av XXX. Det kan inte vitsordas att PA känt till innehållet i Golders rapport.

Såvitt avser påståendet att RFP Alfa har fått kännedom om föreningens fordran genom reklamationen den 19 februari 2015 kan konstateras att reklamationen avsåg SSM Hold D AB:s köp av aktier i XXX AB från Granen Exploateringsfastigheter Holding I AB. Reklamationen grundades på garantibrister, med hänvisning till att SSM funnit att kostnaderna för sanering av fastigheten var högre än vad som angetts i Golders utredning. Reklamationen sändes till Granen Holdings styrelseledamot PA med kopia till bolagets juridiska ombud ML har aldrig varit juridiskt ombud för RFP Alfa och har således inte haft möjlighet att ta emot information för RFP Alfas räkning.

PA var inte längre behörig ställföreträdare för RFP Alfa när reklamationen skickades utan det var likvidatorn MJ.

Vad gäller meddelandet den 14 juli 2015 har det skickats till Granen Holdings juridiska ombud ML. Som nämnts har ML aldrig varit ombud för RFP Alfa. Han har heller inte varit ombud för något bolag med firma "Granen Fastighetsutveckling AB", vilket är det subjekt som SSM i meddelandet den 14 juli 2015 påstår sig utreda ansvaret för ifråga om föreningar på fastigheten. RFP Alfa har sedan flera år tillbaka inte hetat "Granen Fastighetsutveckling AB". Ett annat bolag i koncernen har den firman.

Varken reklamationen den 19 februari 2015 eller meddelandet den 14 juli 2015 har vidarebefordrats till likvidatorn och det har inte heller funnits skyldighet för PA eller ML att göra så. Även om reklamationen och meddelandet hade skickats till en behörig person hade de inte varit tillräckliga för att visa att RFP Alfa kände till den aktuella fordringen vid anmälningstidens utgång.

PA var styrelseledamot i RFP Alfa fram till dess att bolaget gick i likvidation. Hans roll i bolaget var emellertid begränsad. Han hade ett mycket stort antal andra uppdrag i koncernen. Han var aldrig involverad i det praktiska arbetet, utan överlät detta till sina medarbetare och rådgivare. Detta gör bl.a. att han inte hade kännedom om i vilken omfattning arbetena åren 2001-2002 utfördes på fastigheten.

Det förnekas att PA eller RFP Alfa haft kännedom om en latent skuld till följd av arbetena på fastigheten under åren 2001-2002. Men även om det kan visas att det funnits sådan kännedom, så gör detta inte att PA eller RFP

Alfa har haft kännedom om den fordran som föreningen nu påstår sig inneha. För att en fordran ska anses ha uppkommit krävs att det finns ett fordringsförhållande mellan gäldenär respektive borgenär. Ett regressanspråk uppkommer först genom att fordringshavaren har haft en kostnad på vilket anspråket grundas. I det aktuella fallet har kostnaderna, vilka utgör grunden för det framförda regressanspråket, uppkommit först i mars år 2015 när saneringsarbeten gjordes på fastigheten. Dessförinnan har ingen regressfordran uppkommit. Därtill har fakturorna för saneringsarbetena ställts ut på bolaget SSM Bygg & Fastighet AB. Utifrån det material som getts in i målet, har föreningen således inte haft några kostnader. Åtminstone har inga kostnader, som skulle kunna ligga till grund för något regressanspråk, uppkommit före mars år 2015. Det har inte varit möjligt för PA att ha kännedom om fordran innan den kan ha uppkommit i mars 2015.

UTREDNING

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling.

Vid förhandlingen har på föreningens begäran hållits sakkunnigförhör med miljökonsulten ÅE samt vittnesförhör med miljökonsulterna VS och AA.

På RFP Alfas begäran har hållits vittnesförhör med tidigare styrelseordföranden i bolaget, PA.

Parterna har åberopat omfattande skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Frågan om regresskravet kan bli föremål för preklusion

Lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer är enligt sin ordalydelse tillämplig på alla slags fordringar (jfr. rättsfallet NJA 2014 s. 114, som handlade om skattefordringar). Lagen gör alltså inte i sig undantag för fordringar enligt 10 kap. miljöbalken.

Enligt 10 kap. 8 § miljöbalken är preskriptionslagen (1981:130) inte tillämplig på ansvar enligt 2-7 §§ samma kapitel. Av övergångsbestämmelserna till paragrafen i dess nuvarande lydelse framgår att äldre bestämmelser fortfarande gäller i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007. Motsvarande bestämmelse fanns tidigare i 10 kap. 4 § andra stycket miljöbalken och angav att preskriptionslagen (1981:130) inte är tillämplig på efterbehandlingsansvar.

Av såväl nuvarande som tidigare gällande lagtext framgår alltså uttryckligen att *preskriptionslagen* inte är tillämplig. För det fall lagstiftarens avsikt hade varit att även *lagen om kallelse på okända borgenärer* skulle undantas från tillämpning borde det ha framgått av lagtexten. Lagstiftarens underlåtenhet att ange detta kan inte antas bero på någon form av förbiseende, särskilt med tanke på de två lagarnas nära samband. Slutsatsen måste alltså bli att lagstiftarens avsikt har varit att *lagen om kallelse på okända borgenärer* är tillämplig.

Det saknas även sakliga skäl att utsträcka omfattningen av nämnda bestämmelse till att utöver preskriptionslagen också avse *lagen om kallelse på okända borgenärer*. De två lagarna har olika ändamål och funktion. Den främsta grunden till *lagen om kallelse på okända borgenärer* är intresset av en ordnad avveckling av bolag m.m., ett intresse som inte gör sig gällande på samma sätt vad avser preskriptionslagen. Vidare framgår av den tidigare lydelsen av bestämmelsen att den tar sikte på efterbehandlingsansvar. Motivet är att en från miljösynpunkt angelägen

efterbehandling, som ofta aktualiseras först lång tid efter det att skadan har orsakats, inte ska förhindras av preskriptionslagens regler om tioårig preskription. Detta mål handlar inte om en verksamhetsutövers ansvar för efterbehandling i förhållande till det allmänna, utan det rör sig i stället om en ekonomisk tvist mellan två enskilda. I en sådan situation saknas det skäl att genom en extensiv tillämpning av bestämmelsen låta även lagen om kallelse på okända borgenärer omfattas av densamma. En annan sak är att preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer generellt sett inte torde inträda för sådana fordringar som har uppstått så sent att de inte kan göras gällande inom preklusionsfristen (se Lehrberg, I aktiebolagens skymningsland, s. 39).

Svea hovrätt uttalade visserligen i ett beslut den 27 februari 2018, ärende nr ÖÄ 10867-17, att det av regleringen i 10 kap. 8 § miljöbalken följer att ett anspråk av samma slag inte hade prekluderats genom en kallelse på okända borgenärer. Uttalandet gjordes i ett ärende om entledigande av likvidator utan att skälen för det närmare utvecklades. Prejudikatvärdet av uttalandet är lågt. I andra vedertagna rättskällor saknas uttalanden som ger stöd åt uppfattningen att regresskrav enligt 10 kap. miljöbalken inte kan bli föremål för preklusion.

Mot bakgrund av det anförda finner domstolen att den i målet aktuella fordringen i och för sig har kunnat bli föremål för preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer.

Frågan om RFP Alfa känt till fordringen före anmälningstidens utgång

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2016 s. 981 prövat frågan om preklusion enligt lagen om kallelse på okända borgenärer. I Högsta domstolens dom anges bl.a. följande. Som framgår av lagtexten i 6 § ska det visas att gäldenären har känt till fordringen. Det krävs alltså att gäldenären har haft vetskap om att fordringen föreligger. Det är inte tillräckligt att gäldenären borde ha känt till fordringen. Det är inte heller tillräckligt att gäldenären har vetat om förekomsten av vissa faktiska förhållanden som i och för sig skulle kunna ge upphov till en fordran. Allmänna principer om bevisning ska tillämpas vid bedömningen av vilken kännedom

gäldenären har haft om fordringen. Av lagtexten följer att det är borgenären som har bevisbördan för att gäldenären har känt till fordringen.

En regressfordran enligt 10 kap. 6-7 §§ miljöbalken uppstår när någon av de solidariskt ansvariga har betalat för efterbehandling. Detta följer av hur lagtexten är formulerad. Av utredningen i målet framgår att betalning har skett tidigast i mars 2015. Först då har det alltså funnits en fordran och en borgenär i den mening som avses i 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer. Vid den tidpunkten hade RFP Alfa gått i likvidation, vilket innebär att tidigare ställföreträdare inte längre var behöriga att företräda bolaget. Det var i stället likvidatorn. Med hänsyn härtill och det ovan refererade rättsfallet kan det i och för sig ifrågasättas vilken relevans tidigare företrädares kunskap angående bakomliggande förhållanden egentligen har vid bedömningen av bolagets kännedom om den i målet aktuella fordringen. Domstolen finner ändå skäl att pröva det som föreningen gjort gällande i den delen.

Föreningen har i sin argumentation hänfört sig till att RFP Alfa haft en ”latent miljöskuld” alltsedan rivnings- och utfyllnadsarbetena utfördes åren 2001-2002. Genom den av föreningen åberopade muntliga och skriftliga bevisningen är det utrett att marken på fastigheten XXX varit förorenad. Föroreningarna bör rimligen ha uppmärksamats i samband med att nämnda rivnings- och utfyllnadsarbeten utfördes. Det saknas närmare utredning om vem eller vilka som faktiskt utfört arbetena. Det saknas också utredning som ger stöd åt uppfattningen att information om markföroreningarna nått någon behörig ställföreträdare för RFP Alfa. Den enda f.d. ställföreträdare för bolaget som hörts i målet, PA, har med hänvisning till sin övergripande och strategiska roll i företaget förnekat kännedom om föroreningarna innan frågan aktualiserades i rättsprocessen. Även om det, med hänsyn till bl.a. den försäljningspromemoria från år 2013 som åberopats av föreningen, inte kan uteslutas att PA varit mer informerad än han velat medge i förhöret kan det inte anses bevisat att så varit fallet. Det är alltså inte visat att RFP Alfa, genom någon behörig ställföreträdare, känt till markföroreningarna och därmed inte heller den påstådda ”latent miljöskulden” innan bolaget gick i likvidation.

Vad gäller tiden efter det att RFP Alfa gått i likvidation har föreningen som skriftlig bevisning åberopat en reklamation den 19 februari 2015 och ett mejl den 14 juli 2015. Dessa handlingar har inte ställts till RFP Alfa utan till säljaren av fastigheten, Granen Exploateringsfastigheter Holding I AB. Det får i och för sig anses utrett att handlingarna nått PA. Vid tiden för mottagandet var han dock, som ovan anförts, inte längre behörig företrädare för RFP Alfa. Föreningen har inte åberopat någon bevisning som ger stöd åt uppfattningen att likvidatorn tagit del av handlingarna under anmälningsförfarandet. Inte heller har framkommit att likvidatorn på något annat sätt fått kännedom om föreningens fordran eller de omständigheter som denna grundar sig på före den 12 augusti 2015.

Sammantaget har föreningen inte förmått visa att RFP Alfa känt till dess fordran före anmälningstidens utgång.

Avslutning

Eftersom föreningen inte har anmält sin fordran inom anmälningstiden och inte heller har visat att RFP Alfa har känt till den före tidens utgång har den förlorat rätten att kräva ut fordringen enligt 6 § lagen om kallelse på okända borgenärer. Den fråga som prövas i mellandomen ska besvaras i enlighet härmed.

Mellandomen bör få överklagas särskilt och målet i övrigt vila till dess domen har vunnit laga kraft.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 27 december 2018. Prövningstillstånd krävs.

Magnus Hjort

Björn Räftegård

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmännen Magnus Hjort och Björn Räftegård, tekniska rådet Ola Lindstrand samt särskilda ledamoten Carl-Johan Alfthan.